

ZASTĘPCA SZEFA
KANCELARII SEJMU

Adam Podgórski

CTS-WP-173-341/16

Warszawa, dnia

8

grudnia 2016 r.

KANCELARIA
Naczelnej Rady Adwokackiej

12. 12. 2016

wolynelo

4607

Prezes

Naczelnej Rady Adwokackiej

Pan Jacek Trela

Szanowny Panie Prezesie

Z upoważnienia Marszałka Sejmu, uprzejmie przekazuję – w trybie art. 58 pkt 9 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2015 r. poz. 615 ze zm.) - poselski projekt ustawy o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Andrzej Maciejewski), z prośbą o przedstawienie opinii.

Z poważaniem

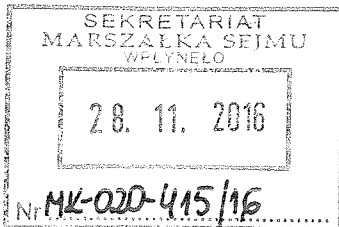

Klub Parlamentarny Kukiz'15

Warszawa, dnia 28 listopada 2016

**Grupa Posłów na Sejm RP
Klubu Parlamentarnego
Kukiz'15**

**Szanowny Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej**

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483) oraz art. 32 ust. 2 Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. z 2012 r., poz. 32 t.j. z późn. zm.) niżej podpisani posłowie składają projekt ustawy:

- o zmianie ustawy - kodeks cywilny

Na podstawie art. 34 ust. 1 Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej do reprezentowania projektodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy Pana Posła Andrzeja Maciejewskiego.

U S T A W A

z dnia 2016 r.

o zmianie ustawy – Kodeks Cywilny

Art. 1. W ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2016.380 j.t. z dnia 22 marca 2016) w art. 385³ dodaje się punkty 24) oraz 25) następującej treści:

„24) określają w walucie obcej kredyt lub pożyczkę, które zostały wypłacone w walucie polskiej,

25) indeksują lub waloryzują kursem waluty obcej kredyt lub pożyczkę określoną i wypłaconą w walucie polskiej”.

Art. 2. Do umów zawartych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustawy.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Uzasadnienie

W latach 2005 – 2008 banki masowo udzielały kredytów denominowanych lub indeksowanych do walut obcych, przede wszystkim do franka szwajcarskiego (CHF), które były wypłacane w walucie polskiej. Udzielanie kredytu nie było poprzedzone należytą informacją o ryzyku kursowym, w skutek czego po nadejściu kryzysu finansowego rzesza konsumentów znalazła się w bardzo trudnej sytuacji finansowej w skutek nadzwyczajnych wzrostów rat odsetkowych.

Kredyty denominowane to kredyty, które zostały udzielone w walucie obcej, aczkolwiek kredytobiorca otrzymywał kwotę w złotych polskich stanowiącą równowartość kwoty kredytu wyrażonej w walucie obcej. Również raty spłaty kredytu były wyrażane w walucie obcej, lecz kredytobiorca był zobowiązany do spłaty w złotych polskich.

Kredyty indeksowane to kredyty, które zostały udzielone w walucie polskiej, jednak wysokość zadłużenia oraz wynikające z niej bieżące spłaty rat kredytu były indeksowane (waloryzowane) do kursu waluty obcej, co oznaczało, że wartość zadłużenia i wysokość raty kredytu zmieniała się wraz ze zmianą kursu walut.

W wyniku znacznego osłabienia się złotówki względem franka szwajcarskiego, zarówno nominalna wartość kredytu wyrażona w walucie polskiej w skutek indeksacji/denominacji w walucie szwajcarskiej wielokrotnie przewyższała kwotę otrzymanego kredytu, mimo regularnych kilkuletnich spłat kolenych rat.

W przypadku umów kredytu swoboda umów ulega ustawowemu ograniczeniu na podstawie przepisów ustawy – Prawo bankowe, a w szczególności na podstawie art. 69–78a tego aktu. I tak zgodnie z art. 69 ust. 1 tej ustawy: *„Przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu”*. W umowach kredytu immanentną cechą jest obowiązek kredytobiorcy do zapłaty odsetek. Odsetki pełnią nie tylko funkcję wynagrodzenia za kapitał, ale również funkcję waloryzacyjną.

Z uwagi na fakt, że art. 69 ust. 1 prawa bankowego ma charakter imperatywny, stanowiąc *lex specialis* wobec art. 358¹ § 2 k.c. i w związku z art. 358¹ § 5 k.c. nie może znaleźć zastosowania w przypadku umowy kredytu. Wynika to również z założenia, iż umowna waloryzacja kapitału kredytu poprzez klauzule waloryzacyjne lub indeksacyjne (w rozumieniu art. 358¹ § 2 k.c.) nie tylko wymagałaby wyraźnej podstawy w zgodnym zamiarze stron i celu umowy (art. 65 k.c.),

lecz także powinna być zbudowana poza ramami umowy kredytowej. Przepis art. 69 prawa bankowego **nie dopuszcza** bowiem tworzenia umowy hybrydowej o cechach umowy kredytu z domieszką innych elementów, w sposób oderwany od imperatywnych przepisów prawa bankowego. Dopuszczenie do waloryzacji kwoty nominalnej kredytu w oparciu o dodatkowe oprócz odsetek, kryteria (w przedmiotowej sprawie w oparciu o walutę obcą) stanowi rażącą i nieuzasadnioną dysproporcję praw kredytobiorców konsumentów i banków. Ponadto taka konstrukcja stanowi zaprzeczenie funkcji waloryzacji świadczenia w rozumieniu art. 358¹ § 2 k.c. Celem tego przepisu jest bowiem zabezpieczenie się obu stron kontraktu przed zmiennymi czynnikami ekonomicznymi – a w szczególności przed zmianą siły nabywczej pieniądza. W takim ujęciu zaś, zabezpieczeniu podlegałyby tylko i wyłącznie interesy banku-kredytodawcy, co jest nie do pogodzenia z istotą waloryzacji umownej, którą dopuszcza kodeks cywilny. W tym miejscu należy przywołać orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 1991 r. (III CZP 21/91) w którym stwierdzono, że *„Odsetki stanowią wynagrodzenie za używanie cudzych pieniędzy lub innych rzeczy zamiennych, płatne z reguły w rzeczach zamiennych tego samego rodzaju co dług główny, w stosunku do jego wysokości i czasu trwania używania.”*

W przypadku innych umów cywilnoprawnych, np. umowy sprzedaży, gdy obowiązek zapłaty jest odroczone w czasie, w ogóle nie pojawia się konstrukcja odsetek kapitałowych. Stąd konieczne jest poszukiwanie innego sposobu waloryzacji przyszłego świadczenia. W przypadku umowy kredytu funkcję tę pełnią m.in. odsetki, stąd dodatkowa waloryzacja kapitału oparta na kursie danej waluty, jest niczym nieuzasadnione oraz sprzeczne z naturą kredytu oraz zasadami współżycia społecznego.

W świetle powyższego w kontekście zastosowania klauzul indeksacyjnych lub denominacyjnych przez instytucja bankowe spowodowało obejście art. 359 § 2¹ k.c. o odsetkach maksymalnych, gdyż wartość kursu franka szwajcarskiego wielokrotnie przewyższa czterokrotność stopy lombardowej NBP, tym samym banki uzyskały de facto odsetki na poziomie kilkuset procent w skali roku. Stan ten wynika z faktu, że z jednej strony kwotę nominalną kredytu waloryzują odsetki z drugiej zaś kurs wybranej waluty, która na żadnym etapie nie została konsumentom udostępniona.

Z cywilistycznego punktu widzenia bank w ogóle nie kupuje i nie sprzedaje waluty obcej (franka szwajcarskiego), gdyż waloryzacje mają jedynie charakter umowny i następują w oderwaniu od rzeczywistych transakcji rynkowych. W tym kontekście również stosowanie tzw. spreadów walutowych nie znajduje żadnego uzasadnienia. Skoro bank w rzeczywistości (w sensie faktycznym) nie dokonuje kupna i sprzedaży waluty obcej (gdyż pożyczka złote), to – wyliczonej dla celów rachunkowych – nadwyżki w tym zakresie nie sposób ocenić inaczej niż jako

jednostronnie ustalanego i pobieranego zysku banku – zysku, który w istocie w żaden sposób nie jest powiązany z istotą i funkcją klauzul waloryzacyjnych w rozumieniu art. 358¹ § 2 k.c. Innymi słowy, skoro nie następują realne kupno i sprzedaż waluty, to brak jest uzasadnienia dla pobierania zysku w tym zakresie. Taki zabieg ma charakter czysto rachunkowy i jest całkowicie oderwany od waloryzacji świadczenia – rozumianej tak w ujęciu ekonomicznym, jak i prawnym. Z jednej strony bank ma zagwarantowane otrzymanie odsetek od faktycznie udzielonego kapitału, z drugiej zaś osiąga dodatkowy niczym nie uzasadniony zysk w przypadku wzrostu kursu franka, kosztem nieświadomych konsumentów. Z treści większości umów nie wynika, że marża banku będzie uzależniona od kursu franka szwajcarskiego, wręcz przeciwnie jest ona stała, co dodatkowo podkreśla nieważność klauzul indeksacyjnych i denominacyjnych.

Art. 2

Zaproponowane w ustawie obowiązywanie ustawy również do umów zawartych przed datą wejścia jej w życie jest oczywistą ingerencją w stosunki umowne, a tym samym należy to uznać za zdarzenie nadzwyczajne i wymagające szczególnego uzasadnienia. Jest to bowiem przykład działania prawa wstecz. Zasada nie działania prawa wstecz jest zasadą, która co prawda nie jest wprost wyrażona w Konstytucji, jednak stanowi zdaniem Trybunału Konstytucyjnego „podstawę porządku prawnego” (patrz wyrok z 17 grudnia 1997 r., K. 22/96, OTK ZU Nr 5-6/1997, poz. 71, s. 506). To właśnie z zasad państwa prawnego wynika zasada *lex retro non agit* oraz zasada ochrony praw słuszenie nabytych, które mają charakter zasad przedmiotowych, wyznaczających granice ingerencji władzy publicznej w sferę praw podmiotowych.

Należy jednak zwrócić uwagę na to, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego odstępstwo od zasady niedziałania prawa wstecz jest dopuszczalne: „w wyjątkowych okolicznościach dopuszczalne jest nawet wprowadzenie pewnych odstępstw od zasady *lex retro non agit*, jeżeli przemawia za tym konieczność realizacji innej zasady konstytucyjnej, a jednocześnie realizacja tej zasady nie jest możliwa bez wstecznego działania prawa. Dopuszczalność odstępstw od wymienionych zasad konstytucyjnych zależy od wagi wartości konstytucyjnych, które badana regulacja prawna ma chronić (wyrok z 7 lutego 2001 r., sygn. K. 27/00, OTK ZU Nr 2/2001, poz. 29, s. 164).

W przedmiotowej sytuacji, odstępstwo od zasady praw nabytych związane jest z koniecznością ochrony praw majątkowych konsumentów, którzy na masową skalę padli ofiarą sprzedaży im nieuczciwego produktu finansowego, który spowodował że znaleźli się w pułapce zadłużenia, wystawieni na ryzyko finansowe, z którego rozmiarów nigdy nie zdawali sobie sprawy, mając jednocześnie zaufanie do działań banków, profesjonalistów w tym zakresie, które – jak już wcześniej było wspomniane – nie tylko że nie informowały w sposób

wyczerpujący konsumentów o ryzyku, ale również same w pełni zabezpieczyły się przed takim ryzykiem, w pełni przerzucając je na konsumentów. Działanie takie nie może korzystać z ochrony i nie można go również nazwać słusznym nabyciem praw. Ochrona konsumenta jest wartością konstytucyjną (art. 76 Konstytucji), jak również jedną z podstawowych zasad Unii Europejskiej (art. 169 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej). Dlatego ustawodawca, realizując konstytucyjną zasadę ochrony konsumenta ma prawo do ingerencji w stosunki umowne, jeżeli ich powstanie wzięło się nadużycia zaufania i wykorzystania niewiedzy konsumentów.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę na fakt, że przepis w którym wprowadzane są zmiany zawiera jedynie reguły interpretacyjne, które nakazują w razie wątpliwości uznawać za niedozwolone postanowienia umowne klauzul wymienionych w tym przepisie.

W wyroku z dnia 3 lutego 2006 r. (I CK 297/05, Wokanda 2006, nr 7–8, s. 18) SN stwierdził, że „w przepisie tym chodzi o ułatwienie sądowi dociekań, czy rozważane in casu postanowienie wzorca kontraktowego stanowi postanowienie niedozwolone, to znaczy takie, które kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 zdanie pierwsze k.c.).

Co szczególnie istotne proponowana zmiana ustawy w żaden sposób bezpośrednio nie wpływa na treść stosunku prawnego, gdyż postanowienia umowne dotyczące klauzul denominacyjnych lub indeksowanych na walute obcą są i były od początku nieważne, a proponowana zmiana ma na celu wyłącznie przyspieszenie rozstrzygania sporów sądowych między konsumentami a instytucjami finansowymi.

Projekt ustawy nie spowoduje negatywnych skutków finansowych dla budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Projekt ustawy nie wymaga notyfikacji w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. Nr 239, poz. 2039, z późn. zm.).

Projekt ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

